

HRABRO I POŠTENO ZA GRAĐANSKU DRŽAVU

Programski principi političke borbe za društvo jednakih
građana i građanki

Sarajevo, august 2022

SAŽETAK

Savremena država Bosna i Hercegovine izgrađena je na temeljima hrabrosti i poštenja dvije antifašističke generacije. Prva generacija pripadala je Narodnooslobodilačkom pokretu a druga Armiji Republike Bosne i Hercegovine. Naslanjajući se na tu tradiciju, samo uz hrabrost i poštenje možemo nastaviti graditi institucije države Bosne i Hercegovine i ostati na pravoj strani historije.

Današnja borba za državu prije svega je borba za njene institucije. Protekle četiri godine obilježene su upravo takvom borbom. Stalni napadi separatista u najvećoj mjeri su odbijeni. Za korak dalje u jačanju institucija države nužna je pobjeda probosanskih i građanskih političkih opcija koje neće kalkulirati sa državom, njenim institucijama te unutarnjim i vanjskopolitičkim prioritetima, definiranim odlukama institucija. Država će opstati i razvijati se samo ako njene ključne institucije kontroliraju državotvorne političke snage. Za tu kontrolu borimo se pošteno i bez kalkulacija, a na svojoj strani u borbi želimo vidjeti sve one političke i društvene snage, građane i građanke, koji nemaju druge domovine do Bosne i Hercegovine!

Etničko-konstitutivno uređenje države Bosne i Hercegovine izvor je stalnih sukoba. Na mjesto tog koncepta mora doći snažnije zalaganje za ideju građanske države. Ta ideja nije ničije stranačko vlasništvo nego kolektivno dobro, političko i historijsko naslijeđe prvomartovske Republike Bosne i Hercegovine. Sve presude Evropskog suda za ljudska prava daju nam puno pravo da se nastavimo boriti za građansku državu na principu *jedan čovjek – jedan glas*. Niko u državi Bosni i Hercegovini neće biti manje Bošnjak, Hrvat, Srbin, Jevrej ili Rom ukoliko odbacimo prevaziđeni koncept konstitutivnosti naroda, koji je pred svim sudovima, evropskim i svjetskim institucijama prokazan kao glavni kočničar napretka države Bosne i Hercegovine.

Ono što je u demokratskom svijetu normalno, nama u Bosni i Hercegovini još uvijek je samo san. Svjesni smo da ostvarenje tog sna ne može doći preko noći, ali nikada nećemo odustati od njega. Odustajanje od tog našeg sna uvod je u ostvarivanje snova onih koji ne žele dobro Bosni i Hercegovini. Stoga se borba za građansku Bosnu i Hercegovinu mora nastaviti. Borba je proces, ali naš san je da najkasnije na stotu godišnjicu državnosti Bosna i Hercegovina u potpunosti bude građanska država.

Bez političkog suvereniteta države, koji nam zvanični Zagreb i Beograd pokušavaju preoteti putem potpune kontrole domova naroda, nemoguć je ekonomski suverenitet države Bosne i

Hercegovine. Samo u državama s punim političkim suverenitetom građani i građanke mogu u potpunosti upravljati svojim resursima i javnim dobrima.

Od Dejtonskog sporazuma pa sve do danas živimo u sistemu konstitutivnih etničkih zajednica koji zanemaruje ulogu građanina. Takav sistem ne samo da ostavlja susjedima mogućnost miješanja u unutarnja pitanja Bosne i Hercegovine nego proizvodi korupciju, kriminal i nepotizam. Konstitutivnost i korupcija su dva oka u glavi, nerazdvojno povezana, i jedno ne funkcionira bez drugoga. Mi gradimo građanski sistem u kojem etnička pripadnost neće biti ni privilegija ni mana bilo kome pri ostvarivanju njegovih ljudskih, građanskih, radnih i drugih prava.

Radimo na jačanju građanskog principa koji podrazumijeva da su lični kvalitet građanina, njegova sposobnost, obrazovanje, moral i čast ispred pripadnosti nekoj etničkoj zajednici. Vjerujemo u običnog građanina Bosne i Hercegovine, u ono što taj građanin jeste kao takav, a ne u ono što je po porijeklu i identitetskom pripadanju. Građanska država ne traži od bilo kojeg Bošnjaka, Hrvata, Srbina, Roma, Jevreja ili drugog građanina Bosne i Hercegovine da se odrekne svog etičkog ili vjerskog identiteta. Zalažući se za ravnopravnost svih građana, zalažemo se i za jačanje tih identiteta.

Želimo stvoriti jednake mogućnosti za sve građane Bosne i Hercegovine, gdje će do izražaja doći individualni kvalitet nauštrb pogodovanja zbog pripadnosti nekoj političkoj stranci ili etničkoj skupini. Samo u takvom ambijentu moguć je progres pojedinca i društva u cjelini. Smatramo da samo građanska država može ponuditi takav ambijent, ambijent zdrave konkurencije i u političkom i u ekonomskom smislu, ambijent nadmetanja u dobru i privređivanju, nasuprot ambijentu etničkih podjela, stranačke korupcije i nepotizma. Takav ambijent može osigurati samo pravedna vladavina demokratske većine.

U godinama iza nas pokazali smo da smo spremni donositi teške, nekada i nepopularne odluke, za koje je vrijeme pokazalo da su bile ne samo hrabre nego i ispravne. Nikada nismo niti ćemo kalkulirati sa interesima države. Uvijek ćemo iskreno zastupati sve ono za što duboko vjerujemo da je u interesu države Bosne i Hercegovine i svih njenih građana. I u budućnosti ćemo tako nastaviti, ohrabrujući sve druge i političke stranke i pojedince da se bezrezervno stave u zaštitu interesa države Bosne i Hercegovine, te da o ključnim državnim interesima ne samo pronađemo zajednički jezik nego da i tu vrstu zajedničkog jezika provedemo u djela. Nikada nećemo odustati od borbe za domovinu, nikada mi nećemo unositi razdor među one koji su za državu Bosnu i

Hercegovinu. Uvijek ćemo biti tu, zajedno sa drugima, riješeni da učinimo sve što je u našoj moći kako bismo živjeli u boljoj i normalnoj državi, jer domovina je najvrijednije što imamo.

TEMELJNO POLITIČKO OPREDJELJENJE

Nadležnosti Predsjedništva Bosne i Hercegovine, utvrđene Ustavom, ostavljaju dovoljno prostora za provođenje cijelog niza aktivnosti u različitim oblastima, od zaštite suvereniteta i teritorijalnog integriteta zemlje, preko planiranja i realizacije vanjske politike – što uključuje i pažljiv i kvalitetan odabir potencijalnih kadrova za diplomatska i konzularna predstavništva Bosne i Hercegovine – pa sve do predstavljanja države u okviru postojećih članstava u međunarodnim institucijama i organizacijama, kao i u aspiracijama za članstvo u međunarodnim organizacijama kao što su to Evropska unija i savez NATO. Osim toga, Predsjedništvo Bosne i Hercegovine nezaobilazan je organ vlasti u okviru aktivnosti posvećenih sklapanju i ratifikaciji međunarodnih sporazuma u kojima treba voditi računa da su oni uvijek u korist države Bosne i Hercegovine i svih njenih građana. Svakako, jasna je i uloga Predsjedništva Bosne i Hercegovine i u zapovijedanju Oružanim snagama Bosne i Hercegovine, kao i predlaganju državnog budžeta, gdje također postoji veoma značajan prostor za artikulaciju i planiranje niza aktivnosti različitog karaktera, a sve u korist interesa države Bosne i Hercegovine.

Iako su spomenute nadležnost Predsjedništva Bosne i Hercegovine relativno ograničavajuće, to ne znači da se ne mogu, kroz jasno planiranu i artikuliranu vanjsku politiku, koristiti za stvaranje ambijenta kod naših međunarodnih partnera da država Bosna i Hercegovina može biti ravnopravan partner i pouzdan akter u različitim međunarodnim odnosima. U tom pogledu, jako je važna uloga Predsjedništva Bosne i Hercegovine da u suradnji sa evropskim partnerima radi na različitim integracijskim procesima, vodeći pri tome računa da se oni odvijaju u okviru evropskih standarda. Također, veoma je važno da se i aktivnosti u okviru NATO-integracija nastave u saradnji s Vijećem ministara, naročito Ministarstvom odbrane, kako bi se i na taj način izvršilo neophodno usklađivanje državnog vojnog i policijskog aspekta sa standardima NATO-a.

Uloga Predsjedništva Bosne i Hercegovine također može biti i takva da se kroz ovaj organ vlasti promoviraju zapadne demokratske vrijednosti, koje podrazumijevaju zaštitu individualnih građanskih prava, odnosno stvaranje temelja za izgradnju građanske države Bosne i Hercegovine.

VANJSKA POLITIKA

Domaća javnost, u okviru svoje percepcije, relativno negativno doživljava vanjsku politiku Bosne i Hercegovine, smatrajući kako je ona nedovoljno organizirana, kako je vode nedovoljno stručni ljudi te da je najčešće prepuštena *ad hoc* odlučivanju i provođenju. Međutim, s druge strane, važno je istaći kako se vanjska politika odvija na poseban način, koji ne uključuje stalno informiranje javnosti putem konferencija za medija ili saopštenja, jer je posrijedi takav vid aktivnosti koji ima svoje zakonitosti djelovanja i vršenja. Iz tih razloga je potrebno jasno istaći da je vanjska politika Bosne i Hercegovine u prethodnom četverogodišnjem periodu dala niz dobrih rezultata, od kojih su najvidljiviji oni koji se tiču puta Bosne i Hercegovine u NATO, sačinjavanja, usvajanja i dostavljanja prvog Programa reformi Bosne i Hercegovine, kojim se otvorio put za učešće Bosne i Hercegovine u MAP-u (*Membership Action Plan*), kao nezaobilaznoj stepenici prema članstvu u ovom savezu. Pored toga, učinjeni su značajni koraci u partnerskim odnosima sa NATO-om, tako što je Predsjedništvo odobravalo zajedničke vježbe kojima se provjeravao stepen interoperabilnosti Oružanih snaga Bosne i Hercegovine, što je, također, značajan element za nastavak aktivnosti u pristupanju NATO-u.

Nadalje, sproveden je niz vanjskopolitičkih aktivnosti s različitim partnerskim zemljama kako bi se stekli prijatelji i saveznici u potrebnim reformskim procesima vezanim za izmene Ustava i Izbornog zakona Bosne i Hercegovine, ali na način da se to obavi u okviru evropskih standarda i kroz odbacivanje diskriminatornog principa „konstituentnosti“ te omogući prelazak na princip jednakopravnosti svih građana Bosne i Hercegovine. Dovoljno je napraviti paralelu sa stanjem iz 2018. godine – kada Bosna i Hercegovina gotovo da nije imala podršku drugih zemljama u ovom pogledu – te ga uporediti sa današnjim stanjem, kada imamo značajan broj evropskih i drugih zemalja koje daju podršku građanskom uređenju Bosne i Hercegovine, odnosno podršku aktivnostima usmjerenim na stvaranje moderne države na temeljima zapadno-demokratskih vrijednosti i principa.

To su bila dva jako važna vanjskopolitička iskoraka u prethodnom periodu.

U narednom periodu nastavit ćemo paralelno raditi na ova dva kolosijeka: put prema savezu NATO, što je najznačajniji aspekt za državu Bosnu i Hercegovinu, te niz aktivnosti koje se tiču

puta ka Evropskoj uniji. Oba puta vode kroz niz reformskih zadataka, ali u okviru zapadnih demokratskih vrijednosti i principa.

Osim toga, vanjska politika Bosne i Hercegovine mora biti organizirana tako da ima i jasan odnos prema regionu, a naročito prema susjednim zemljama i to na principima potpune ravnopravnosti unutar međunarodnih odnosa i saradnje, s posebnim akcentom na zaštitu suvereniteta i teritorijalnog integriteta Bosne i Hercegovine. Odnosno, punu pažnju ćemo posvetiti zaštiti interesa Bosne i Hercegovine u svim odnosima sa susjednim zemljama, kao i zemljama cijelog regiona Zapadnog Balkana, ne dozvoljavajući bilo kome da politički ili na drugi način preuzima suverenitet Bosne i Hercegovine ili ispoljava pretenzije prema teritorijalnom integritetu zemlje.

U tom pogledu morat ćemo svi zajedno raditi na odabiru takvih kadrova za ambasadorska i druga mjesta u diplomatsko-konzularnim predstavništvima koji će svojim znanjima, vještinama i sposobnostima moći odgovoriti ovim veoma zahtjevnim zadacima. Stoga ćemo prilikom imenovanja ambasadora i drugih osoba u diplomatsko-konzularnoj mreži pred njih postaviti samo dva kriterija: prvi, da uvijek u poslu i radu djeluju u korist Bosne i Hercegovine i svih njenih građana, te na taj način dostojno predstavljaju našu državu; i drugi, da posjeduju znanja, sposobnosti, vještine i kapacitet neophodne za stvaranje partnerskih odnosa sa zemljama domaćinima i/ili međunarodnim organizacijama, te da kroz takve odnose promoviraju našu ambiciju da prihvatimo zapadne demokratske vrijednosti, odnosno izmijenimo postojeći politički sistem utemeljen na etničkoj pripadnosti i uspostavimo građanski uređenu državu u kojoj će svaki pojedinac imati jednaka ljudska prava i temeljne slobode.

Osim toga, od ambasadora i drugih diplomatsko-konzularnih djelatnika zahtijevat će se da kontinuirano i neprekidno tragaju za različitim vidovima ekonomske saradnje i investicija, te da omogućavaju različite oblike ekonomske saradnje državnih i privatnih kompanija iz Bosne i Hercegovine s partnerima iz drugih zemalja. Ono što neće i ne može biti kriterij za rad u diplomatsko-konzularnoj mreži Bosne i Hercegovine jeste nečija etnička pripadnost, jer ćemo nasuprot toga tražiti najbolje pojedince za obavljanje pomenutih poslova i zadataka.

Odnosi sa savezom NATO

Jedan dio vanjske politike Bosne i Hercegovine treba biti posvećen nastavku aktivnosti na stvaranju pretpostavki za konačni cilj, što je članstvo u NATO. Kako bi tako nešto bilo moguće, potrebno je raditi na dva različita nivoa: političkom i vojnom. U političkom smislu, kroz učešće u MAP-u (*Membership Action Plan*), Bosna i Hercegovina se kroz Program reformi (što je zapravo ANP ili *Annual National Program*) obavezala na niz reformi u svom političkom sistemu, kako bi stekla dovoljnu kompatibilnost sa standardima NATO-a. Takva kompatibilnost ogleđa se prevashodno u potpunoj demokratiji u zemlji, gdje su svi izabrani dužnosnici odraz volje građana ove zemlje, kako bi i samo članstvo u NATO-u zapravo bio izbor građana a ne političkih elita. Sadašnji politički sistem Bosne i Hercegovine, nažalost, nije kompatibilan sa standardima ovog saveza, posebno ako imamo u vidu da je posrijedi organizacija koja odluke donosi konsenzusom svojih članica, što znači kako bi bilo potpuno neprihvatljivo da njene odluke zavise od volje jednog od članova Predsjedništva Bosne i Hercegovine, koji bi svojim glasom mogao dovesti u pitanje kompletan sistem odlučivanja u NATO-u.

Istovremeno, Bosna i Hercegovina treba učiniti dodatne napore i u vojnom pogledu, gdje je naša situacija povoljnija nego na političkom planu. Nadalje, potrebno je jačati partnerski i saveznički odnos sa NATO-om kroz različite programe, kao što su zajedničke vojne vježbe ili učešće u NATO-ovim vojnim misijama. Zato je izuzetno važno u Predsjedništvu Bosne i Hercegovine obezbijediti omjer političkih snaga u korist onih koji žele intenzivirati saradnju sa NATO-om, osnaživati partnerski i saveznički odnos kroz zajedničke aktivnosti, te najzad omogućiti donošenje svih odluka koje su u korist približavanja Bosne i Hercegovine ka članstvu u ovom savezu. Potpuno smo svjesni novog geopolitičkog ambijenta i sadašnjeg vremenskog konteksta, kao i nove NATO-ove metodologije za prijem novih članica, što je posljedica ruske vojne i političke agresije na Ukrajinu, što otvara novi prostor za ubrzanije integracije jednog dijela evropskih zemalja u NATO. Ali, također smo svjesni da potencijalno članstvo Bosne i Hercegovine zavisi od reformi na koje moramo biti spremni kako bismo stekli dovoljan stepen kompatibilnosti sa standardima ovog saveza.

Odnosi s Evropskom unijom

Cjelokupan odnos sa Evropskom unijom odvija se kroz dva aspekta: vanjski kroz vanjskopolitičke aktivnosti i unutrašnji kroz koji se od Bosne i Hercegovine traži ispunjavanje četrnaest ključnih prioriteta iz Mišljenja Evropske komisije o zahtjevu Bosne i Hercegovine za članstvo u Evropskoj uniji. Ova dva aspekta trebaju biti u punoj korelaciji i artikulaciji, što će reći da se odnos prema Evropskoj uniji treba zasnivati na interesima Bosne i Hercegovine za što skorije dobijanje kandidatskog statusa, te sljedstveno i otpočinjanja pregovaračkog procesa unutar šest pregovaračkih klastera, kako je to utvrđeno novom metodologijom EU iz 2020. godine. U okviru vanjskopolitičkog aspekta, nastaviti ćemo intenzivno raditi sa partnerskim zemljama i pojedincima na promociji evropskih vrijednosti i standarda u Bosni i Hercegovini, jer su oni neophodnih za provođenje očekivanih reformi koje mogu našu zemlju dovesti do kandidatskog statusa. Veoma je značajno da se u saradnji sa našim međunarodnim partnerima zajednički suprotstavljamo svim ambicijama, dolazile one iz susjedstva ili odnekud drugo, da se u Bosni i Hercegovini vrše reforme koje će nas udaljiti od članstva u Evropskoj uniji. Nasuprot takvim tendencijama mi ćemo raditi na promociji evropskih vrijednosti, utemeljenih na liberalnoj demokratiji i poštivanju ljudskih prava i temeljnih sloboda, što garantira jednakost svakog građanina u Bosni i Hercegovini. U našu korist je svih pet dosadašnjih presuda Evropskog suda za ljudska prava u predmetima *Sejdić-Finci*, *Zornić*, *Pilav*, *Šlaku* i *Pudarić*, i samo njihovom potpunom implementacijom i integracijom u politički sistem Bosne i Hercegovine možemo biti sigurni da smo na dobrom reformskom putu.

Naš je stav veoma jasan i odnosi se na potpunu saglasnost sa reformama iz četrnaest ključnih prioriteta iz Mišljenja Evropske komisije, što zavisi od drugih nivoa vlasti, Vijeća ministara, kao primarnog izvršnog organa vlasti obaveznog da predlaže reformske zakone i druga akta, koje treba da razmatra i usvaja Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine. Potpuno smo svjesni kako postoje i oni politički akteri i političke stranke, koje dolaze iz etničkog političkog spektra, koje nisu spremne na ove reforme, jer bi to značilo i gubitak poluga i alata kojima oni ostvaruju svoje ciljeve, od kojih je najčešći vječita vlast. To nije demokratija i to je neprihvatljivo. Zato je važno da kontinuirano razgovaramo s predstavnicima Evropske unije i zemljama članicama, kako bismo u njima stekli partnere koji nam mogu pomoći da se sve reformske obaveze deblokiraju i aktivno provode. U domenu vanjske politike, kroz Predsjedništvo Bosne i

Hercegovine i naše predstavnike u diplomatskoj službi, moramo kontinuirano sarađivati sa predstavnicima Evropske unije, ali na ravnopravnim osnovama, gdje ćemo jasno pokazati da znamo kako se postaje članica Evropske unije, da smo spremni provesti sve potrebne reforme, te od njih tražiti da se i u Bosni i Hercegovini primjene svi evropski standardi i norme, onako kako se oni primjenjuju u samim državama članicama Evropske unije. Nećemo i ne možemo dozvoliti da se na nas vrši pritisak, što iz susjedstva, što kroz dijelove administracije Evropske unije, da prihvatamo ono što nije interes Bosne i Hercegovine i svih njenih građana. Posebno nećemo nikada dozvoliti da se kroz sistem lobiranja u Briselu, što potiče od pojedinih zemalja članica, u Bosni i Hercegovini u mirnodopskim uvjetima ostvaruju ratni ciljevi, koje su najviše sudske instance pravomoćno označile kao udruženi zločinački poduhvat. Sve takve izazove ćemo zajedno prevazići i odlučno im se suprotstaviti.

Odnosi sa susjednim zemljama

Bosna i Hercegovina, nažalost, ima cijeli niz otvorenih pitanja sa susjednim zemljama. Jedan dio se odnosi na neriješena pitanja utvrđivanja međudržavne granice, što otežava saradnju i izgradnju povjerenja sa susjednim zemljama. Potrebno je istaći kako se otvorena pitanja međudržavne granice odnose na susjednu Hrvatsku i Srbiju, dok je ovo pitanje uspješno riješeno s Crnom Gorom na obostrano zadovoljstvo. Drugi dio pitanja, koja opet proizlaze iz neriješene međudržavne granice, tiču se političkog i ekonomskog aspekta, jer obje susjedne zemlje imaju problem poštivanja suvereniteta Bosne i Hercegovine, iz čega proizlaze i njihove ambicije da upravljaju i teritorijalnim integritetom ove zemlje, a posebno njenim prirodnim i ekonomskim resursima. Sva ova pitanja potpadaju pod vanjsku politiku, te ih treba tako tretirati i pojedinačno razmotriti.

Utvrđivanje međudržavne granice sa susjednom Hrvatskom

Iako je još 1999. godine potpisan Ugovor o državnoj granici između Bosne i Hercegovine i Republike Hrvatske (*Sporazum Izetbegović-Tuđman*), ovaj sporazum nije nikad ratifikovan u parlamentima obje zemlje. U međunarodnom pravu, svaki potpisan sporazum o utvrđivanju granica između dvije susjedne zemlje nalazi se u privremenoj primjeni do njegove ratifikacije ili potpisivanja novog sporazuma.

Bez obzira što je Republika Hrvatska ponudila ovaj sporazum prilikom apliciranja za članstvo u Evropskoj uniji, kao pokazatelj da ima uređenu granicu sa susjednom Bosnom i Hercegovinom, do potpune realizacije sporazuma nije nikad došlo. Zbog toga se javlja niz otvorenih pitanja, koja proizlaze iz neriješene međudržavne granice.

Utvrđivanje granice u regionu Kostajnice (sjeverozapadna Bosna i Hercegovina)

Pravni osnov za zaključivanje Ugovora o državnoj granici sa susjednom Hrvatskom bilo je Mišljenje broj 3. Arbitražne komisije Konferencije o bivšoj Jugoslaviji (Badinterova komisija) i Opći okvirni sporazum za mir u Bosni i Hercegovini (Dejtonski sporazum), kao i činjenično stanje iz decembra 1991. godine, po kojem međudržavna granica treba slijediti tokove rijeka i to na način da ona ide polovinom toka rijeka koje čine granicu. Međutim, susjedna Hrvatska nije nikad

ovo ispoštovala, tako da se u regionu sjeverozapadne Bosne i Hercegovine povremeno javljaju situacije neovlaštenih ulazaka i prelazaka, kako pojedinaca i grupa, tako i službenih osoba iz susjedne Hrvatske, što je bilo izraženo tokom migrantske krize. Ovo pitanje potrebno je riješiti putem demarkacije međudržavne granice na terenu, u skladu sa potpisanim Ugovorom o državnoj granici, i na tome ćemo insistirati. Da bi takvo nešto bilo moguće, potrebno je izvršiti ratifikaciju Ugovora u Parlamentarnoj skupštini Bosne i Hercegovine i Hrvatskom saboru.

Pitanje odlagališta nuklearnog i radioaktivnog otpada na lokalitetu Trgovske gore

Ovo pitanje već duže vrijeme opterećuje odnose sa susjednom Hrvatskom, koja se u aktivnostima izgradnje odlagališta nuklearnog i radioaktivnog otpada prema Bosni i Hercegovini ponaša arogantno i nipodaštavajuće. Bez obzira na motive susjedne Hrvatske za izgradnju ovoga odlagališta, mi ćemo iskoristiti sva sredstva iz međunarodnog prava i pokrenuti odgovarajuće postupke pred institucijama Ujedinjenih nacija, u skladu sa Espoo i Aarhuskom konvencijom, te zatražiti da ovlaštena institucija (UNECE) obavi istražni postupak i upozna obje zemlje sa svojim nalazom, kako je to utvrđenom Aneksom IV Espoo konvencije. Ako ovaj postupak ne dovede do povoljnog ishoda iskoristit će se postupak arbitraže iz Aneksa VII Espoo konvencije. U oba slučaja, u skladu sa međunarodnim pravom, sve daljnje aktivnosti na izgradnji odlagališta morat će prestati do okončanja jednog ili oba spomenuta pravna postupka.

Korištenja hidropotencijala vještačke akumulacije Buškog jezera

Korištenje hidropotencijala Buškog jezera od strane susjedne Hrvatske nije nikad riješeno međudržavnim sporazumom sa Bosnom i Hercegovinom, tako da Hrvatska koristi ove potencijale na temelju sporazuma sa tzv. Herceg Bosnom iz marta 1994. godine, što nije i ne može biti sporazum između dvije suverene zemlje. Iako dvije općine u Bosni i Hercegovini primaju odgovarajuću naknadu za potopljeno zemljište, pitanje korištenja hidropotencijala Buškog jezera treba biti predmetom odgovarajućeg međudržavnog ugovora, koji je potrebno dogovoriti. Iz tih razloga bit će pokrenuta procedura za sačinjavanje takvog sporazuma, kojim će se u cijelosti definisati svi aspekti korištenja hidropotencijala Buškog jezera, kao i drugačiji aranžman za potopljeno zemljište, što će zasigurno donijeti značajnije koristi dvjema općinama u Bosni i Hercegovini, ali isto tako i samoj državi Bosni i Hercegovini.

Utvrđivanje međudržavne granice na moru

Ugovor o državnoj granici sa susjednom Hrvatskom povoljno je riješio i pitanje utvrđivanja granice sa Bosnom i Hercegovinom na moru. Međutim, ta granica nije nikad obilježena na odgovarajući način, što stvara cijeli niz problema za Bosnu i Hercegovinu. Onoga trenutka kada se utvrdi granica na moru sa susjednom Hrvatskom, na čemu treba neprekidno insistirati, stvorit će se pravni osnov za formiranje međudržavnog pomorskog graničnog prijelaza, koji će vršiti potrebnu kontrolu granice na moru, čime će Bosna i Hercegovina ostvariti svoj puni integritet i na moru. Osim toga, tek nakon utvrđivanja granice na moru, bit će moguće otvoriti razgovore sa susjednom Hrvatskom o nesmetanom prolazu do otvorenog mora, u skladu sa Konvencijom o pravu mora Ujedinjenih nacija. Ako se Hrvatska ogлуši na pozive da se ova pitanja riješe međusobnim razgovorom i dogovorom, razmotrit će se sva pravna sredstva pred međunarodnim institucijama, kako bi zaštitili interes i pravo Bosne i Hercegovina na svoju granicu na moru i nesmetan prolaz do otvorenog mora.

Utvrđivanje međudržavne granice sa susjednom Srbijom

Pitanje međudržavne granice sa susjednom Srbijom, i pored nekoliko pokušaja, nije nikada riješeno. Razlozi za takvo nešto ogledaju se u političkom stavu Srbije, koja ne želi da se utvrdi međudržavna granica, iako su se potpisom Dejtonskom mirovnog sporazuma dvije države priznale u postojećim međudržavnim granicama. Nedostatak međudržavnog sporazuma kojim se utvrđuje granica sa susjednom Srbijom otvara niz pitanja političke i ekonomske prirode. Susjedna Srbija, iako deklarativno poštuje teritorijalni integritet Bosne i Hercegovine, kroz svoje političke satelite i partnere iz bosanskohercegovačkog entiteta Republika Srpska, ne dozvoljava da se ovo pitanje riješi na obostrano zadovoljstvo. Zbog toga ćemo pokrenuti razgovore sa susjednom Srbijom i tražiti da se potpiše odgovarajući sporazum o međudržavnoj granici, u skladu sa Mišljenjem broj 3. Badinterove arbitražne komisije, a nakon toga da dvije državne komisije izvrše demarkaciju granice na terenu i upute odgovarajući sporazum prema Parlamentarnoj skupštini Bosne i Hercegovine i Narodnoj skupštini Republike Srbije. Ako u relativno prihvatljivom vremenu ne dođe do potpisivanja sporazuma o međudržavnoj granici sa

susjednom Srbijom, razmotrit ćemo sva pravna sredstva pred međunarodnim institucijama u cilju zaštite interesa i prava Bosne i Hercegovine.

Korištenje hidropotencijala rijeke Drine

Susjedna Srbija već duže vrijeme koristi dvije hidroelektrane na rijeci Drini, HE Zvornik i HE Bajina Bašta, profitirajući na taj način, iako o tome postoje sporazumi iz polovine 1980-tih godina između nekadašnjih republika iz sastava SFRJ, na način da su dvije tadašnje socijalističke republike izgradile pomenute hidroelektrane i sporazumjele se da ih jednako koriste i jednako dijele ostvareni profit. Time se direktno oštećuje država Bosna i Hercegovina, koja je jedina nadležna da potpisuje međudržavne sporazume, u kojima preuzima svoja prava i obaveze, a paralelno s time štetu trpi i više općina u sjeveroistočnom dijelu Bosne i Hercegovine: Zvornik, Srebrenica, Bratunac i Višegrad. U tome susjedna Srbija ima podršku različitih političkih aktera iz bh. entiteta Republika Srpska, koji ne pokazuju interes niti volju da se ovo pitanje kvalitetnije riješi u korist države Bosne i Hercegovine, a samim time i pomenutih općina. Osim toga, susjedna Srbija je sa bh. entitetom Republika Srpska ušla u razgovore o izgradnji novih hidroelektrana, potpuno zaobilazeći državne institucije kao jedine nadležne. To svakako ne može biti urađeno u okviru ustavnih nadležnosti o paralelnim vezama, jer ova pitanja zahtijevaju i saglasnost Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine. Isto se odnosi i na ideju o izgradnji aerodroma u Trebinju.

Zato ćemo i ovo pitanje otvoriti, tražeći od susjedne Srbije da potpiše ugovor sa državom Bosnom i Hercegovinom o korištenju postojećih hidroelektrana na rijeci Drini, kao što ćemo zahtijevati da se svaka eventualna izgradnja novih hidroelektrana kao i eventualna izgradnja aerodroma u Trebinju mora dogovoriti s nadležnim državnim institucijama Bosne i Hercegovine.

Ekonomski suverenitet

Bez jake države i njenog suvereniteta nema ekonomskog suvereniteta i snažnijeg razvoja. Predsjedništvo Bosne i Hercegovine, kao i Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine, tijela su koja mogu i trebaju omogućiti mehanizam za realizaciju državotvornih strateških ciljeva. Dosta je bilo etnoekonomije! Nosimo ideju ekonomski progresivnog i socijalno pravednog građanskog društva.

Pitanje ekonomskog suvereniteta, socijalne nejednakosti, obespravljenosti, siromaštva, visine dohotka i progresivnog oporezivanja nastojimo vratiti u središte domaće ekonomske politike. Dugoročno, glavna snaga koja istinski vodi ka većoj jednakosti jeste širenje znanja i usvajanje vještina. Novi ekonomski put, novi model, zasnivat će se na državnom ekonomskom suverenitetu. Državi se institucionalno treba vratiti uloga u jačanju proizvodnje i raspodjele bogatstva prilagođeno kontekstu 21. vijeka.

Nadoknaditi zaostatak u ekonomskom razvoju i rastu nije moguće samo kroz ulaganja bogatih zemalja u one manje razvijene zemlje, nego je potrebno osigurati ulaganje u domaće potencijale, što jedino može da vodi ka boljem ekonomskom ishodu.

Viziju ekonomskog prosperiteta, kao općeg društvenog projekta, vidimo kao brisanje razlika između stranaka i partija sa ciljem postizanja novog društvenog dogovora i promjene paradigme društva. Neophodno je povećati stepen sinergije državnih institucija, prije svega Ministarstva vanjskih poslova i Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa, s ciljem jačanja ekonomske diplomatije.

Ekonomska diplomatija je korištenje državnih potencijala za promociju rasta ekonomije zemlje kroz povećanje trgovine, investicija, saradnje na bilateralnim i multilateralnim trgovinskim temeljima. To, također, može značiti korištenje ekonomije za promovisanje ciljeva vanjske politike. Zato je veoma važno da u okviru naše diplomatsko-konzularne mreže imamo ljude koji svojim autoritetom, znanjima i vještinama mogu postići značajne iskorake u ostvarivanju različitih vidova ekonomske saradnje, bilo putem direktnih i indirektnih investicija sa partnerima iz drugih zemalja, posebno vodeći računa o promociji domaćih potencijala u različitim ekonomskim oblastima.

Osim toga, znajući da trenutni trendovi uključuju povećanje saradnje između različitih državnih i nedržavnih agencija, kao što je to Svjetska trgovinska organizacija, naročito ćemo značaj dati pregovorima o slobodnoj trgovini i preferencijalnim trgovinskim sporazumima, kao i onim o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja. Odnosno, naš zajednički zadatak je da domaće kapacitete i potencijale, adekvatno ispromoviramo na međunarodnoj ekonomskoj sceni, ne samo kako bismo pronašli potencijalne međunarodne investitore nego i da otvorimo mogućnosti domaćim državnim i privatnim kompanijama da što lakše i kvalitetnije plasiraju svoje proizvode, robe i usluge u drugim zemljama.

Ovaj nimalo jednostavan zadatak moguće je ostvariti samo kroz direktnu saradnju sa svim zainteresiranim domaćim firmama, koje iskazuju interes da svoje proizvode, robe i usluge plasiraju na međunarodnoj ekonomskoj sceni i to tako što ćemo dio naših kapaciteta iz diplomatsko-konzularne mreže staviti u funkciju domaćih firmi i proizvođača.

IZGRADNJA MODERNE GRAĐANSKE DRŽAVE BOSNE I HERCEGOVINE

Kako bismo zajedno izradili modernu i građanski uređenu državu Bosnu i Hercegovinu, potrebno je osigurati tri temeljna principa na kojima se ona može ostvariti:

Prvi princip – SUVERENITET

Građani i građanke su nositelji suvereniteta Bosne i Hercegovine, onako kako je to u svim zemljama zapadne demokracije. Nažalost, Bosna i Hercegovina u Ustavu nema definiranog nositelja suvereniteta, pa se javljaju takve netačnosti poput one da su etničke zajednice ili konstituentni narodi neki državotvorni elementi, kojima pripada suverenitet. To jednostavno nije tačno. Zato je veoma važno da se u korijenu uspostavi takav sistem u kojem su građani nositelji suvereniteta države Bosne i Hercegovine, te da na taj način građani odlučuju o svim pitanjima u svojoj zemlji. Posebno je važno istaći da je suverenitet države Bosne i Hercegovine neprenosiv i nedjeljiv, te da niko nema pravo da ga daje, ustupa ili prenosi na bilo koju od drugih zemalja.

Drugi princip - POTPUNA DEMOKRACIJA

Građani i građanke mogu birati svoje predstavnike u strukture vlasti, gdje onda izabrani zvaničnici zaprimaju zahtjeve stvarnih građana kao izraz njihovih potreba ili ideja, koje strukture vlasti obrađuju i to vraćaju građanima u obliku prava, odnosno zakona. Dakle, samo građani mogu birati svoje legitimne predstavnike u vlast, a nikako etničke zajednice, koje se ovdje nazivaju konstituentnim narodima. Isto tako, svi građani moraju imati pasivno i aktivno biračko pravo, odnosno svako se mora imati pravo kandidirati za bilo koju poziciju u vlasti i svako mora imati mogućnost da bira koga god hoće. Nažalost, u Bosni i Hercegovini imamo ograničenu demokraciju, u kojoj se kandidiranje, izbor i raspodjela političke moći vrši između etničkih zajednica (konstituentnih naroda), čime se stvaraju tri paralelna totalitarna sistema, gdje samoprolašeni lideri tih etničkih zajednica vrše vlast na autokratski način. Takav vid etničkog koncepta stvoren je kako bi se kroz etničku pripadnost (konstituentnost) ostvarivale privilegije i beneficije, a ne da bi na svim mjestima u institucijama vlasti bili najsposobniji ljudi, koji imaju potencijale da kvalitetno obavljaju svoje poslove i zadatke. To svakako nije potpuna demokracija i to treba promijeniti.

Treći princip - LJUDSKA PRAVA I JEDNAKOST

Bosna i Hercegovina treba biti zemlja jednakih građana, sa svim njihovim individualnim ljudskim pravima i temeljnim slobodama. Samo takva jednakost može dovesti do potpune demokracije u kojoj građani uživaju jednaka prava. Samo tako ćemo imati zemlju najsposobnijih, a ne, kao sada, zemlju etnički podobnih ljudi. Samo u tako uređenoj državi, imat ćemo mogućnost da suzbijemo svaki oblik korupcije, koji svoj korijen ima u tom principu „konstituentnih naroda“ i koji, paralelno tome, stvara temelj za razvoj nepotizma i nekvalitetne kadrovske politike. U takvom ambijentu nije moguće imati najsposobnije na pozicijama u vlasti, nego se uvijek na ta mjesta imenuju i postavljaju najpodobniji. Takav sistem ćemo zajedno promijeniti.

Razlika između našeg poimanja građanske države i poimanja većine drugih političkih stranaka, aktera i analitičara ogleda se u tome što mi Bosnu i Hercegovinu vidimo kao državu ravnopravnih građana, dok je oni vide kao državu „ravnopravnih građana i naroda“, što se u proteklom periodu pokazalo kao izvor nepreglednog broja problema. Ta prevaziđena i veoma opasna mantra o zemlji „ravnopravnih građana i naroda“ nije evropski standard niti izraz modernih demokratskih vrijednosti. Kroz to navodno balansiranje građanskog i etničkog koncepta nastoji se podilaziti etničkim politikama, koje ovu zemlju nastoje etnoteritorijalno podijeliti (federalizacija) i time potaći njen raspad. Takvi trebaju znati da su nositelji suvereniteta svake demokratske države svi njeni građani. Oni to moraju biti i u modernoj, demokratskoj i prosperitetnoj Bosni i Hercegovini, jer bez toga nema ni društvenog napretka, ni odgovarajućih i prijeko potrebnih reformi, a time niti članstva u Evropskoj uniji ni u savezu NATO.

Željko Komšić za građansku državu